1901. Negen en veertigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 47.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin!

Vrijdag 22 November 1901

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vooruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs $12^1/_2$ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan den Redacteur, dHr. C. Mulder te Kampen. — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren brengt ter kennis van de Kerken, dat 19 Novemher met goed gevolg het 1e Candidaats-examen is afgelegd door den Student *J. H. Binnema* van *Tilburg*; die hiermede verlof heeft om, daartoe uitgenoodigd door den Kerkeraad, in de gemeente een stichtelijk woord te spreken.

Namens het College vd.,
P. Biesterveld, *Secr.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

HEINKENSZAND, 17 Nov. 1901. Heden was het voor onze gemeente een blijde dag, naardien onze beroepen Candidaat dhr. D. Hoek van Noordwijk a/Zee, zich als Herder en Leeraar plechtig aan ons verbond, daarbij sprekende naar aanleiding van 2 Cor. 4 : 5 Met goedvinden van onzen geachten Consulent, die bij de intrede mede tegenwoordig was, had de bevestiging en handoplegging des voormiddags plaats door Ds. Laman van Kruiningen, die bij deze gelegenheid ons vooraf bepaalde bij 2 Petr. 1 : 19. De Heere heeft groote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd.

Namens den Kerkeraad,
J. Steketee, Scriba.

—

VLEUTEN-DE MEERN, 18 Nov. 1901. Bij vertrek van onzen Ouderling A. van Beusekom naar de Bilt, is voortaan het adres van de Ger kerk te Vleuten en de Meern

E. van Woudenberg te Vleuten.

—

NOORDWIJK a/Zee, 18 Nov 1901. Zondag j l. werd onder leiding van onze geachten Consulent Ds. Renkema van Rijnsburg, met bijna algemeene stemmen tot Herder en Leeraar beroepen de Weleerw. heer C. Lindeboom van Bolnes. Geve de Heere dat we ditmaal mogen gekozen hebben den man zijns raads.

Namens den Kerkeraad,
J. Maasdijk, Scriba.

—

KOUDEKERKE (Zeeland), 18 Nov 1901 Gisteren was het voor de gemeente een blijde dag, doordien onze alhier beroepen Cand. tot den h. dienst, H. Ph. Ingwersen, door onzen vorigen Herder en Leeraar, Ds. J. Zijp van Zwartsluis, des morgens na eene gehoudene predikatie over Spr. 13 : 17*b* in den dienst des Woords is bevestigd. Des namiddags hield onze nieuwe Herder en Leeraar zijn intree-predikatie over Openb 22 : 20. Bij beide plechtigheden was een groote schare toehoorders aanwezig, vooral des namiddags. Na het eindigen der intreê predikatie sprak Dr L. Wagenaar uit Middelburg, als afgevaardigde zijner kerk, een hartelijk woord tot Leeraar en gemeente en werd nog gezongen Ps. 132 : 10. Stelle de Heere onzen nieuwen Herder en Leeraar tot een rijken zegen voor de gemeente, is de bede van den kerkeraad.

Namens den Kerkeraad,
P. Boone Pzn. Sr, Scriba.

—

AALDEN, 19 Nov. 1901. Ter verbetering van het bericht van deze gemeente, opgenomen onder de rubriek kerknieuws (zie *Bazuin* No. 46), zij hier vermeld, dat na Ds. Schoemakers (1ste keer) als Leeraar deze gemeente heeft gediend Ds. Koers en na Ds. Schoemakers (2de keer) Ds D. Tolsma.

Namens den Kerkeraad.
J. Koops, Scriba.

LEERDAM, 13 11 1901. De Kerkeraden der Ger. kerken *A* en *B* te Leerdam, deelen aan de Ger. kerken met dank aan den Heere mede, dat de afdeelingen *A* en *B* zijn ineengesmolten, en nu samen de Ger. kerk te Leerdam vormen; een en ander is geapprobeerd door de Class. Verg. te Gorinchem van 7 November. Den 17 November hopen wij in één kerkgebouw te zullen gaan vergaderen.

Namens den Kerkeraad der Ger.
Kerk te Leerdam,
A. C. v. d. Hoek,
Scriba,

aan wien alle Stukken deze kerk betreffende toegezonden moeten worden.

CLASSEN.

Classis Alkmaar.

Vergadering op Donderdag 28 *Nov.* 1901 te *Helder*, aanvang 's morgens $9^1/_2$ *uur*.

Agendum gewoon.

Namens de Classis voornoemd,
J. W. Wechgelaer, *Corr.*

—

Classis Groningen.

Rapporten van de Classis Groningen aangaande een andere regeling van *Art.* 13 *D. K. O.* zijn (à $12^1/_2$ cent) te verkrijgen aan het adres van *Ds. P. Bos* te *Ten Boer*.

Namens de Classis,
Ds. P. Bos, *Scriba,*

—

Classis Franeker,

De Classis Franeker heeft in hare verg. van den 14*e Nov. l. l.*, bijgestaan door de Prov. Dep. ad. Ex. peremptoir onderzocht den Eerw. heer *H. v. d. Wal*, beroepen dienaar des Woords in de gecombineerde kerken Midsland en West-Terschelling, en hem met alle stemmen toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten.

Namens de Cl. Franeker,
J. C. Balhuizen, *Scriba.*

—

Classis Heerenveen.

De Cl. Heerenveen heeft in hare vergadering van 20 Nov. j.l., na gehouden praeparatoir onderzoek, met algemeene stemmen in de Geref. kerken beroepbaar gesteld den heer *T. Gerber* van *De Lemmer*.

(Volgens ons officieus toegezonden bericht. — Red.)

—

ONTVANGSTEN.

Voor een nieuw kerkgebouw te Terwispel.

Nagift van de Ger. gem. te Vijfhuizen . . f 0,75

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 19 Nov. 1901.

—

Voor de Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Van de gemeente te:

Houwerzijl	f 7,82⁵	Warfum	f 13,29⁵
Leens	- 22,26	Aduard	- 8,64
Middelstum	- 27,26	Bedum *A*	- 34,17
Pieterburen	- 14,58⁵	„ *B*	- 3,—
Schouwerzijl	- 6,05	Ezinge	- 12,16⁵
Uithuizen	- 26,75	Groningen *B*	- 15,91
Uithuizerm. (O. g.)	- 10,15	Kielwindeweer	- 4,26
„ (W. g.)	- 25,60	Wets.-Sauwerd	- 7,15
Ulrum	- 21,82⁵	Ten Boer	- 21,45
Winsum	- 16,56⁵	Zuidwolde	- 10,43
Zoutkamp	- 11,95⁵	Van N. N.	- 20,24

P. Postema, *Penningm.*

Warfum, 18 Nov. 1901.

—

Voor de Zending in den Z. o. h. van Friesland.

Gevonden i.h. kerkzakje te Uithuizen . . f 5,00
Van de Ger. Zondagschool te Gorinchem . . - 5,00

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 4 Nov. 1901.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Boskoop $^1/_2$ coll.	f 8,15	Lemelerveld	f 0,87⁵
Bellingwolde 1ste c.	- 1,80	De Krim	- 9,78⁵
Midwolde „	- 7,96	Neede en Rekken	- 12,67⁵
Nieuw-Beerta „	- 2,94⁵	Ouddorp	- 1,93
Oude-Pekela „	- 13,—	Rozenburg	- 2,17
Meeden 2e c.	- 6,20⁵	Rockanje	- 1,50
Veendam „	- 16,28⁵	Oud-Beijerland	- 3,14
Nieuw-Leuzen	- 5,35	Zuidland	- 8,64
Dedemsvaart	- 27,49	Vlaardingen *A*	- 36,—
Avereest	- 4,13	Langeslag	- 5,18

Contributies.

Door Ds. *G. Doekes* te *Heemse*, Corr. Cl. *Ommen* de contributies:

Uit *den Ham*, Corr. *S. Pastink*, van Ds. J. J. Kuiper f 1, H. Bartels f 1, S Pastink f 1, H. J. Immink f 1, J. Kroeze f 1, W. Scheppink f 1, A. Kamphuis f 1, J. Reefhuis f 1, M. Laarman f 1, J H. van Laar f 1, M. Oudelaer f 1, J. Meijer f 1, G. H. Pastink f 1, Wed. J. B. Meijer f 2,50, M. Kleinnijenhuis f 0,75, H. Oudelaer f 0,75, G. J. Rutgers f 0,65, J. Moddejonge f 0,50, J. Kleinnijenhuis f 0,50, G. Schipkate f 0,50, G. J. Koppelman f 0,50, J. H. Plaggenmars f 0,50, D. Zwenzelman f 0,50, G. Reefhuis f 0,50, J. Groothalder f 0,50, H. Meijer f 0,50, J. ten Brinke f 0,50, H. J. Bartels f 0,50, B. J. Immink f 0,50, W. Bartels f 0,50, J. Wolters f 0,40, G. J. Valk f 0,35, H. D. Laarman f 0,35, W. Wessels f 0,35, G. D. Meijer f 0,35, M. Bloemendaal f 0,30, D. Bartels f 0,25, B. Laarman f 0,25, M. ten Brinke f 0,25, A. B. Meijer f 0,25, A. Kamphuis f 0,25, H. D. ten Brinke f 0,25, D. ten Brinke f 0,25, G J. Kleinnijenhuis f 0,25, G W. Reefhuis f 0,25, G. Laarman f 0,25, G. Jansen f 0,15, A. Eshuis f 0,50.

Uit *Bergentheim* van H. Waterink f 0,50, M. Nijman f 0,50, D. Wijnholt f 0,25, E Noodveld f 0,25, G. Arends f 0,50, G. J. Rotman f 0,25, J. Mennink f 0,25, L. Heres f 0,25.

Door Ds. *G. H. Zahn* te *Vries*, Corr. Cl *Assen*, de contributies:

Uit *Roden*, Corr. *L. Kramer*, van J. Ankema Sr. f 2,50, G. Rademaker f 2,50, Ds. D Felix f 1, H. Hoeksema f 0,50, J. Huizenga f 1, A. Meyering f 1, J. Ankema Jr. f 1, Wed B Boer f 0,50, S. Hollander f 0,50, G. Schuil f 0,25, O. Hartholt f 0,50, L. J. Beuring f 0,25, K. Holtman f 0,25, Gebrs. Mulder f 0,50, Jansje Bosma f 0,25, K. Klaassens f 0,25.

Van de kerk te *Gasselternijeveen* f 25.

Uit *Vries* van Wed. J. Janssens f 1, Ds. G. H. Zahn f 1, J. Barkhuis f 0.50, R. Hommes f 0,50, R. Koops f 0,50, R. Brouwer f 0,25.

Uit *Smilde*, bijeenvergaderde contrib. door R. Janssens f 11,50, door H. Schans f 5, door B. Groenink f 16,30.

Uit *Assen*, Corr. *J. Buning Jr.*, van Ds. W. W. Smitt f 2,50, J. Buning Sr f 1, J. van Dalen f 1, R Menninga f 1, J W. Menkveld f 1, H. Scheffers f 1, H Smallenbroek f 1, E. Ubels f 1, P. Bos Azn. f 1, J. Janssens f 1, S. S Hofstra f 1,50, Mej. de Wed H. Wijnia f 1, T. Boskers f 1, J. H. Brasz f 0,50, W Vros f 1, A. Schuil f 0,50, J. Smallenbroek f 1,50, Th. Pluyter 1, J. Benes Jr. f 1, J Ubels f 1, J. Koops f 1, J. de Ruiter f 1,50, Mej. de Wed. Stoker f 1,50, J. Timmer f 2, Mej. de Wed. Greven f 10.

In de opgave *Bazuin* No. 38 moet geschrapt worden de collecte van *Borger* f 3, en item *Bazuin* No. 46 Ridderkerk f 3.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 16 Nov. 1901.

—

Voor de Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van den hr. T. Pilon, Amsterdam . . f 5.—
Van Mej. P. A d. G. Kolijnsplaat . . - 1,—
Door Ds. Kropveld Rijswijk van A. W. v. Dalen v/d Geref. Zondagsschool Spr.-22 : 6 Gorinchem - 7,50

Met vriendelijke aanbeveling voor nieuwe giften, daar de inkomsten in den laatsten tijd de uitgaven gansch niet dekken.

Rotterdam, 18 Nov. 1901.

N. Koops,
Oostvestplein **65**.

—

Voor de Zending o. Heid. & Moh.

Door Ds. J. Koppe, gev. in 't kerkzakje te Yerseke f 2,10
Door D. van Eeken, v/d Ger. Jonged.-Ver. „Talitha Kumi" te Steenwijk *(A)* . . . - 2,85⁵

N. B. Vermelding in de Bazuin geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 16 Nov. 1901.

B. de Moen,
Quaestor.

—

ONMIDDELLIJKE WEDERGEBOORTE.

XXIX.

Terwijl de methodistische en de ethische methode van prediking beide aan eenzijdigheid lijden, vereenigt eene goede bediening des Woords altijd de beide elementen in zich, die ook in de H. Schrift steeds samengaan: het uitgaan van het verbond en het aandringen op geloof en bekeering.

De moeilijkheid, om deze beide bestanddeelen in de prediking op te nemen en met elkander in evenwicht te houden, wordt door ieder bedienaar des Woords in zijne mate beseft. En zelfs de gewone leden der gemeente voelen terstond de disharmonie, wanneer het eene bestanddeel der waarheid aan het andere opgeofferd wordt, ook al kunnen zij er zichzelven en anderen geen rekenschap van geven. Want aan eenzijdigheden en overdrijvingen heeft het bij dit punt ook in kerken van Gereformeerde belijdenis nimmer ontbroken, al verviel men daarbij nog niet terstond in methodistische of ethische uitersten.

Aan den eenen kant toch zijn er altijd geweest, die aldus redeneeren: de gemeente bestaat uit louter geloovigen en alle leden zijn te beschouwen als wedergeborenen, zelfs de kinderen hoofd voor hoofd, die in het verbond der genade begrepen zijn en ten doop worden aangeboden; dienovereenkomstig worden zij in de waarheid onderwezen, bij voldoend onderzoek en na openbare belijdenis tot het avondmaal toegelaten, of ook, indien eene enkele maal eens eene uitzondering voorkomt en iemand zich schuldig maakt aan kettersche leer of ergerlijken levenswandel, na herhaalde vermaning door middel van den kerkelijken ban uit de gemeente verwijderd. Want de tucht is bij machte, om de kwade elementen van de goede te scheiden en de kerk dus bij hare ontwikkeling en uitbreiding te houden in het zuivere spoor.

Maar anderen rekenen meer met de werkelijkheid en kunnen er niet toe komen, om van ieder kind, dat gedoopt wordt en van ieder lid der gemeente hoofd voor hoofd te gelooven, dat hij een uitverkorene en een wedergeborene is. De ervaring leert het zoo gansch anders en de practijk komt iederen dag met de theorie in conflict. Ook al matigen zij zich volstrekt niet aan, kenners der harten te zijn; het is toch voor geen ontkenning vatbaar, dat er bij het huisbezoek vele leden der gemeente worden aangetroffen, die geen enkel bewijs van geestelijk leven vertoonen, van de schuld der zonde geen besef hebben en aan een Zaligmaker voor hunne zielen geen behoefte gevoelen. En als zij van de kinderen des verbonds, die gedoopt worden, een oogenblik zich het geloof zouden willen opdringen, dat zij allen wedergeboren zijn, dan worden zij straks bij het opgroeien door duizenden hunner teleurgesteld, die de wereld liefhebben, de zonde gaan dienen en in ongeloof sterven. Het is eenvoudig, zoo meenen zij, een zichzelf opgedrongen, eigengemaakt geloof, om het er in ernst voor te houden, dat alle leden eener gemeente, ook zelfs van zulk eene, die de tucht handhaaft, uitverkoren zijn en wedergeboren door den Geest Gods.

Om de moeilijkheden uit den weg te ruimen, die op die wijze rijzen tusschen leer en leven, tusschen theorie en practijk, zijn er weer sommigen, die het leven geheel willen laten beheerschen door de leer en anderen, die de leer trachten te fatsoeneeren naar het leven. Eerstgenoemden offeren de katholiciteit der kerk aan de heiligheid op, nemen met kracht de tucht ter hand, weren en bannen uit, alwat geen klare teekenen van geestelijk leven vertoont en hopen in dien weg een kerk van louter heiligen te kunnen stichten en voortplanten op aarde. Laatstgenoemden houden de katholiciteit der kerk ten koste van hare heiligheid vast, en zijn voorstanders van eene volkskerk, die doopt, alwat in het doophuis zich aanbiedt, en het recht op het sacrament alleen laat afhangen van het begrepen zijn in een uitwendig verbond. Genen gaan uit van de onzichtbare zijde der kerk en brengen het tot geen organisatie, tot geen vaststaand kerkinstituut; zij vervallen tot sectarisme en lossen de vergadering der geloovigen in tallooze, willekeurige groepen van individuën op. Dezen gaan uit van de zichtbare zijde der kerk, zoeken haar wezen in uitwendige organisatie, in reglementen en statuten, en loopen gevaar, om datgene, wat het eigenlijke wezen der kerk is, onder de handen te verliezen; zij maken de kerk tot een dor geraamte, waaruit het leven ontvloden is.

Deze zijn de gevolgen, waartoe men komt, als men den weg des Heeren verlaat en door eigen redeneering een oplossing wil geven van de moeilijkheden, die tusschen de leer en het leven der kerk hier op aarde ten allen tijde zich voordoen. Want God wil juist in zijn Woord, dat wij deze moeilijkheden *niet* zullen oplossen, maar dat wij ze aanvaarden zullen, en er intheorie en practijk beide, voor onszelven en voor anderen, rekening mede zullen houden. De waarheid is noch uitsluitend aan de eene, noch uitsluitend aan de andere zijde te vinden, maar zij komt dan eerst ten volle tot haar recht, wanneer wij de *gansche* Schrift aanvaarden en door haar ons persoonlijk en kerkelijk leven laten beheerschen.

Het is ermede als met de belijdenis van Gods onveranderlijken raad en 's menschen vrijheid en verantwoordelijkheid. Wie hierbij de eene waarheid ten koste van de andere wil handhaven, behoudt er niet eene over maar verliest ze beide. Wie Gods raad ontkent, om 's menschen vrijheid te redden, raakt ook die vrijheid kwijt en speelt ze in handen van menschelijke willekeur of brutale natuurmacht. En wie 's menschen vrijheid loochent, om de onveranderlijkheid van Gods raad te eeren, ruilt de wijsheid van dien raad voor de dwaze wreedheid van het noodlot in. De eene waarheid eischt en onder-

stelt juist de andere en wordt zonder de andere terstond van haar bijzonder karakter beroofd. In den raad Gods, gelijk de Schrift dien leert, ligt de vrijheid des menschen opgesloten, en de vrijheid des menschen is niet bestaanbaar zonder den alwijzen en onveranderlijken raad Gods.

Zoo nu hebben wij in het kerkelijk leven beide waarheden vast te houden, dat de gemeente eene vergadering van ware Christ geloovigen is en dat er desniettemin voortdurend in haar midden de roepstem moet uitgaan tot geloof en bekeering. Wij hebben te belijden in woord en daad ééne *heilige* en *katholieke* kerk en aan die belijdenis vast te houden trots al de moeilijkheden, die zich voordoen. De heiligheid mag niet opgeofferd aan de katholiciteit, en de katholiciteit niet prijsgegeven worden ten bate der heiligheid; want ééne verachtend, verliezen wij beide. In de ééne Christelijke kerk zijn beide eigenschappen van nature begrepen.

Eenerzijds hebben wij dus uit te gaan van en zoo lang mogelijk vast te houden aan het verbond, niet alleen zooals de Heere in onze eigene kerken het opgericht heeft, maar gelijk Hij het onder de leiding zijner voorzienigheid in de menschheid van geslacht tot geslacht laat bestaan, voorzoover zij gedoopt is en den Christennaam draagt. Het Anabaptisme en Methodisme en de daaraan verwante richtingen miskennen dat verbond; zij hechten aan de kerk, aan den doop, aan de Christelijke opvoeding geen waarde; omdat deze niet alles zijn, beteekenen zij in hare oogen niets. Doch zoo onderwijst des Heeren Woord ons niet. De profetische prediking gaat uit van de onderstelling, dat Israël des Heeren volk is; en Christus zelf beschouwt de Klein-Aziatische gemeenten, als zijne gemeenten, hoezeer zij reeds bedorven en vervallen zijn. Zelfs getuigt de Apostel Paulus nog van Israël, nadat het zijn Messias verworpen heeft, dat het door God niet is verstooten maar dat zij beminden blijven om der vaderen wil, en hij bewijst dit daarmede, dat er nog voortdurend, gelijk hijzelf, uit Israël aan de gemeente worden toegevoegd.

Dit uitgaan van het verbond is een machtig element in de prediking en in alle persoonlijk gesprek. Het geboren zijn in de Christelijke kerk, het gedoopt zijn in den naam van God Drieëenig, het opgevoed zijn in een Christelijk gezin — het zijn alle, mits men het in goeden zin versta, aanknoopingspunten voor de prediking van het Evangelie. Zij leggen beslag op den mensch, zij houden zijne conscientie geopend voor de bediening des Woords, zij verschaffen aan den dienaar des Evangelies een recht om hem op te eischen voor 's Heeren dienst. Christenen, hoever ook afgedoold, zijn nooit aan Heidenen gelijk. De gemeenteprediking is in haar uitgangspunt van de zendingsprediking altijd wezenlijk onderscheiden.

Van al deze elementen van waarheid wil de H. Schrift, dat wij ze erkennen en ervan uitgaan zullen. Wij zullen de Katholiciteit der kerk eerbiedigen, zoover zij ook in verbasterde vormen zich naar Gods bestel heeft uitgebreid in de menschheid. De Christenheid in haar geheel is het volk Gods, dat in de dagen des N. Testaments de plaats van Israël heeft ingenomen. En daarmede staat de Schrift ook tegen die allen over, die doordrijvend op beginselen en uit zucht naar consequentie nog liever zouden zien, dat zij, die den Christennaam dragen maar den Christus naar de Schriften loochenen, ook den Christennaam varen lieten en uit pure consequentie tot het Heidendom terugkeerden. Daar zijn er, die er vermaak in scheppen, om met de zweep der „consequenzmacherei" de Ethischen den weg der Modernen en de Modernen den weg der Socialisten en de Socialisten den weg der Nihilisten en Anarchisten op te drijven. Maar roeping van den dienaar des Evangelies is, om te redden wat er nog te redden valt, en in de vele consequentiën nog een zegen en een bewijs van Gods wederhoudende genade te zien.

Doch gelijk wij eenerzijds de katholiciteit der kerk hebben vast te houden, zoo behooren wij anderzijds hare heiligheid te belijden. Wij mogen het wezen der kerk ter wille van de practijk niet anders bepalen, dan het in waarheid volgens Gods Woord bestaat. De kerk is en blijft de vergadering van ware Christgeloovigen, ook al zouden alle kerken op aarde vervallen en ontaard zijn; haar wezen wordt door het geloof des harten bepaald. Zoo ook zijn de sacramenten alleen voor de ware geloovigen ingesteld; wij mogen op grond van Gods Woord niet anders belijden. Al worden zij millioenen malen uitgereikt aan zulken, die niet tot de ware geloovigen behooren, hun wezen wordt en mag daarom niet veranderd worden. Een ware, Christelijke doop wordt er dan alleen bediend, wanneer met de uitreiking van het teeken door den dienaar Christus uit den hemel de werking zijns Geestes verbindt, en de beteekende zaak door den doopeling met een oprecht geloof wordt aangenomen en genoten.

Daarom behoort ook in de gemeente-prediking de ernstige roeping tot geloof en bekeering nimmer te ontbreken. Het uitgaan van het verbond ontslaat daar niet van, maar verplicht er juist toe. Die verplichting is niet eerst ontleend aan de onderstelling, dat alle uitverkorenen reeds in hun eerste levensdagen vóór den doop zijn wedergeboren, en geldt niet alleen ten opzichte van hen, die alzoo in hunne prille jeugd zouden zijn wedergeboren. Maar zij heeft haar grond in het verbond der genade, gelijk het historisch onder Gods leiding in de menschheid zich uitgebreid heeft en alle Christenen en Christenkinderen omvat, en zij geldt ten opzichte van hen allen te zamen, hetzij zij al dan niet in vroeger dagen reeds werden wedergeboren. Want hoe onwaardeerbaar groot de zegeningen reeds zijn, die God daarin ons schenkt, dat wij van onze geboorte af in het verbond der genade begrepen zijn, in eene Christelijke kerk uit Christenouders geboren zijn, met den heiligen doop gedoopt en in een Christelijk gezin opgevoed zijn — al deze zegeningen zijn toch niet genoeg. Het komt voor een iegelijk aan op het persoonlijk, zaligmakend geloof; alleen wie in den Zoon gelooft, heeft het eeuwige leven. Of de kerk al onderstelt, dat hare leden allen geloovigen zijn; of zij, over het hart niet kunnende oordeelen, met uitwendige belijdenis en wandel zich moet tevreden stellen en daaraan hare gedragslijn ontleent; dit alles doet niets tekort aan de waarheid, dat ieder zichzelf onderzoeken en beproeven moet, en dat niemand, hetzij binnen of buiten de kerk, het koninkrijk der hemelen zal ingaan, tenzij hij wedergeboren zij uit water en Geest. Niet de kerk, en niet de dienaar des Woords, alleen God in den hemel spreekt zalig.

Beide elementen behooren dus in de gemeente-prediking samen te gaan: aanknoopen aan het werk Gods, dat vooraf is gegaan, aan de gaven en zegeningen, die Hij in zijn verbond, in zijn Woord, in zijn doop, heeft geschonken: voortbouwen op den grondslag, die door Hem zelf is gelegd; maar dan ook voorts voortdurende vermaning tot zelfonderzoek, opdat men zich niet bedriege voor de eeuwigheid, ernstige roeping tot geloof en bekeering bij den aanvang en bij den voortgang beide, want alleen wie geloofd zal hebben, zal zalig worden. Geen van beide elementen mag in de prediking voor de gemeente gemist worden, noch het opbouwend noch het ontdekkend element. Welk van beide op een gegeven plaats en tijd den voorrang verdient, valt niet te bepalen. Dat hangt van de tijden en gelegenheden' van de toestanden en omstandigheden af. In de profetische prediking klinkt de roepstem tot bekeering het luidst; in de apostolische vermaning, om op te wassen in de kennis en genade van Christus, en in de brieven van den verheerlijkten Heiland aan de zeven gemeenten, wisselen waarschuwing en bedreiging met vertroosting en belofte af. In onze kerken is de dienaar des Woords door geen pericopen-stelsel gebonden en is hij vrij in de keuze van zijn tekst. Maar die keuze is daarom niet willekeurig; zij behoort bepaald te worden door de kennis, die de dienaar des Woords als een goed en getrouw herder van zijne kudde en van ieder zijner schapen draagt, en door de hem toebetrouwde roeping, om niet een gedeelte, maar het gansche Woord te bedienen en een verkondiger te zijn van den vollen raad Gods.

Op een practisch punt treedt dit dubbele karakter der gemeente-prediking zeer duidelijk aan het licht, n.l. bij de bediening van het heilig avondmaal. Eenerzijds zijn alle belijdende leden der gemeente, zonder uitzondering, van Gods wege verplicht, om den dood des Heeren te verkondigen. Andererzijds mogen alleen ten avondmaal gaan degenen, die zich met waren harte tot God hebben bekeerd. Tusschen *moeten* en *mogen* is in de werkelijkheid telkens een pijnlijk conflict. Geen menschelijke redeneering is in staat, om dit conflict op te lossen; het bestaat en blijft bestaan ondanks al onze theorieën. Want het is eenerzijds onjuist, dat de verplichting, om het heilig avondmaal te vieren, niet zou rusten op alle belijdende leden der gemeente, ja op alle gedoopten, die tot jaren van onderscheid gekomen zijn. En het is andererzijds evenmin waar, dat allen vrijen toegang tot en recht op het avondmaal hebben, die, schoon leden der gemeente, toch het zaligmakend geloof missen. Daarom behoort in de prediking zoowel de verplichting van het moeten als het recht van het mogen duidelijk aangewezen en steeds met elkander verbonden te worden. God eischt dat van ons in zijn Woord. Hij wil, dat wij dit conflict zullen laten staan en door geen menschelijke redeneering uit den weg zullen trachten te ruimen.

Maar Hij lost het zelf op, door genade te verleenen aan hen, die in den nood het oog opslaat tot Hem, en door onontschuldigbaar te stellen alle degenen, die zijne gaven versmaden en zijne roeping weerstaan. Het verbond is de weg, waarin de Heere zijn raad volvoert.

BAVINCK.

HET GEESTELIJK LEVEN.

V.

HET GELOOF. (1)

Niet ineens echter kan de mensch zich ten volle van God losmaken; God toch werpt zich op hem, en houdt hem vast. Wij zien dit bevestigd aan de eerste wereld; die welke tusschen den val en den zondvloed in ligt. Niet terstond werd de indruk uitgewischt, dien de aanschouwing der schepping in 's menschen binnenste achterliet; lang nog liet de mensch zijn hart spreken en zijn amen hooren op het getuigenis der schepselen, dat een Almachtige hen had gemaakt. Van de algemeenheid dezer erkentenis getuigen nog de namen van de menschen vóór den zondvloed, niet slechts die der Sethieten, maar ook die der Kaïnieten; de naam Gods toch, El, de Sterke, is van meer dan eenen naam uit beide geslachten een vormend bestanddeel, vgl. Gen. 4 : 18.

Toch bleek er van de verzekerdheid, dat God bestond, geene kracht uit te gaan, om de harten aan Hem te verbinden. Daartoe is trouwens iets anders noodig. De duivelen houden zich ook overtuigd, dat er een God is, maar hun geloof doet hen van Hem vluchten. De erkentenis van Gods aanwezen is wel voorwaarde tot Godsdienst, maar geenszins beginsel daarvan. Wat is het dan, waaruit zich het verschijnsel verklaart, dat er in die eerste wereld gevonden werden, die God zochten in hun offer, zijnen Naam aanriepen, en hemelwaarts met Hem wandelden? De Schrift verklaart, wat zij verhaalt; zij wijst ons in Hebr. 11 het geloof aan, als het geheim hunner gemeenschap met God.

Geloof — wat is dat? Geene vraag is van grooter gewicht dan deze. Zegt de Schrift niet, dat het zonder geloof onmogelijk is Gode te behagen?

De vraag: wat verstaat de Schrift door geloof? konden wij vooraf laten gaan door de vraag: wat wordt in de sprake des gewonen levens door geloof verstaan? Immers spreekt de Schrift onze taal; zij zou onze woorden niet gebruiken, als zij er iets anders onder verstond dan wij.

Zetten wij ons dan tot de beantwoording dezer laatste vraag. Oorspronkelijk heeft het woord »geloof" dezelfde beteekenis als het woord »krediet". Men zeide van een vertrouwbaar persoon, dat hij »van grooten geloove" was, of dat hij »in geloove stond"; omgekeerd heette het van iemand, die in zijne zaken achteruitging, dat hij van »krank of klein geloove" was. Bij iemand geloof hebben was zooveel als bij iemand in krediet staan; iemand zijn geloof leenen, iemand zijn krediet leenen. Er waren spreekwoorden als deze »kwaad geluk maakt kwaad geloof", dat is, loopt het iemand tegen, dan gaat zijn krediet achteruit; »het beste geloof is gereed geld", dat is, geen beter krediet dan gereede betaling.

Van vertrouwen in geldzaken wordt het woord geloof thans niet meer gebruikt, noch van vertrouwen dat men ontvangt, noch van vertrouwen dat men verleent. Uit het aloude gebruik van het woord, om aan te wijzen wat wij thans krediet noemen, blijkt echter duidelijk, dat het de gedachte van vertrouwen in iemand of in iets in zich sloot. Geloof en vertrouwen hebben in den grond dezelfde beteekenis.

Het woord »geloof" stamt af van het woord »gelooven". Dit laatste woord had oorspronkelijk de beteekenis van iets aangenaam vinden, of, zich door iets gebonden gevoelen; deze beteekenis leeft in ons gelieven of believen nog voort. Daaruit ontstond eerst de beteekenis van inwilligen of toestemmen, later die van vertrouwen. Deze laatste, die van »vertrouwen stellen", is de oudste, waarin het woord gelooven in onze taal voorkomt; b.v. »wijs is hij, die zichzelf niet al te veel gelooft". Beide woorden, gelooven en vertrouwen, waren dus oorspronkelijk van gelijke strekking. Later echter verkreeg »gelooven" eene meer bijzondere beteekenis, die namelijk, waarin het nog hedendaags wordt gebruikt. Met opzicht tot personen gebezigd, wil het zooveel zeggen, als iemands beweringen als waarachtig en betrouwbaar aannemen uit vertrouwen in zijn persoon, of, van zaken gebruikt, iets voor waarachtig of vertrouwbaar houden, ook al ontbreekt een wiskunstig of tastelijk bewijs. Gelooven is alzoo zich op goed vertrouwen van iets verzekerd te houden. Daardoor is het meer dan vertrouwen; want het heeft zoowel een getuigenis of eene meening als een persoon tot voorwerp. Wij vertrouwen onze ouders; daarom gelooven wij, wat zij ons zeggen. In »gelooven" ligt alzoo »vertrouwen" opgesloten; soms zelfs beperkt zijne beteekenis zich in de Schrift tot die van »toebetrouwen", zooals Luk. 16 : 16, Joh. 2 : 14, Rom. 3 : 2, 1 Cor. 9 : 17. Maar doorgaans toch heeft het een ruimeren omvang, daar het de werking mede omvat, die het vertrouwen, met betrekking tot den vertrouwden persoon, of de vertrouwde zaak, in ons binnenste tot stand brengt, zoodra deze persoon ons iets verzekert, of omtrent deze zaak door ons iets gemeend wordt.

Gelijke uitbreiding verkrijgt alsdan het oorspronkelijk met vertrouwen samenvallend woord »geloof". Het ontvangt de beteekenis van eene op vertrouwen, anders gezegd, op krediet berustende verzekerdheid omtrent een persoon of zaak. Dit zal ons ten volle duidelijk worden, als wij het woord »geloof" toelichten door zijne tegenstelling, het woord »ongeloof". Ongeloof is niet hetzelfde als wantrouwen; het is ruimer van omvang, want het wijst de gestalte aan, die zich in onzen inwendigen mensch vormt, als wij in iemand, in zijne beweringen en beloften geen vertrouwen stellen, en ze daarom niet aannemen, maar betwijfelen, of zelfs verwerpen. Geloof onderstelt evenals ongeloof steeds een woord, een getuigenis, dat ons omtrent iemand of iets wordt gegeven; hebben wij dan vertrouwen in den zegsman of in het gezegde, dan nemen wij het voor betrouwbaar, voor waarachtig aan, als iets waar wij ons op kunnen verlaten, of iets op kunnen bouwen. En de gestalte des gemoeds, die zich alsdan in ons vormt, heeten wij: geloof. De zekerheid, door het geloof verkregen, heeft dus een anderen grond, dan die, welke door onmiddellijke aanschouwing de onze wordt Zij staat of valt met vertrouwen. Dit neemt echter niet weg, dat het woord gelooven ook tot eene zwakkere beteekenis kan afdalen. Ons spraakgebruik levert daarvan het bewijs; wij gebruiken gelooven soms in den zin van meenen; dan namelijk als de gronden, waarop wij iets beweren, ons te gewichtig toeschijnen om het niet, en te onvoldoende om het beslist voor zeker te houden, in welk geval wij zeggen: ik weet het niet, maar geloof van wel. Al komt het nu in de Schrift in dien zin nooit voor, dan toch wel in dien van een voor waarachtig houden, dat niet op vertrouwen berust, maar op zinnelijke of redeneerkundige bewijzen, Joh. 16 : 14, 1 Cor. 2 : 5, of op eigene waarneming, Joh. 20 : 29. In dat geval is het geloof een bloot voor waar houden, dat zoowel in kwaden als in goeden, in duivelen als in menschen vallen kan, en geene deugd, ja, niet eens een zedelijk, maar een natuurlijk, noodzakelijk verschijnsel is.

VAN ANDEL.

(Wordt vervolgd.)

VOLKSNOODEN.

De Vaccinedwang veroordeeld.

De Alg. Vergadering van den Bond tegen den Vaccinedwang, 30 Oct. j.l. te Rotterdam gehouden, heeft o. a. besloten: *aan te houden* het voorstel om een volkspetitionnement in het leven te roepen tot afschaffing van den Vaccinedwang, in de hoop dat dit niet noodig zal zijn. *Aangenomen* is het voorstel, zich tot Hare Majesteit te wenden met een gemotiveerd verzoek om het volk te bevrijden van dezen dwang, die vele kinderen weert van de school en zeer vele harten en conscientien pijnigt. Door populaire geschriftjes enz. zal de Bond voortgaan te arbeiden en propaganda te maken.

Bizonder belangrijk was de openbare samenkomst, die van nam. 2 tot 4½ u. duurde. Twee van de drie aangekondigde voordrachten namen, met de daarop gevolgde gedachtenwisseling, den beschikbaren tijd in. Het eerst trad op de heer *J. P. Schouten*, arts te *Bolnes*, die de rechtmatigheid van het verzet tegen den dwang aantoonde uit de bezwaren die van geneeskundig standpunt tegen de vaccine kunnen worden ingebracht. Volgens Spreker is het gewraakte Art 17 van de Wet op de besmettelijke ziekten een vergrijp tegen de burgervrijheid, de rechten van het gezin en de vrijheid van het geweten. Daarom wilde Spr. zich niet onttrekken aan de bestrijding van het Vaccinatie-dogma, hoe moeilijk het ook zij tegen den stroom in te gaan. De vijf volgende stellingen werden door hem toegelicht en verdedigd, met uitspraken van wetenschappelijke mannen en door statistieken-materiaal, en door ervaringen, bij epidemieën opgedaan.

I. De inenting moge een tijdelijke onvatbaarheid voor pokken bewerken kunnen, zij is niet de oorzaak van het verminderen der epidemie in het begin der 19e eeuw, en is evenmin in staat geweest heftige epidemieën gedurende de laatste 100 jaar te voorkomen.

II. Voor het verdwijnen der pokken als volksziekte zijn andere oorzaken te over aanwezig, dan dat het niet als hoogst eenzijdig zou moeten worden gebrandmerkt, de eer daarvan alleen aan de vaccinatie te gunnen.

III. Het is menigmaal gelukt beginnende pokken-epidemieën zonder vaccinatie, alleen door strenge isolatie en desinfectie, tot staan te brengen.

IV. De vaccinatie, zelfs onder de nauwkeurigste voorschriften toegepast, kan niet geacht worden een ongevaarlijke kunstbewerking te zijn.

V. De welvaart van den staat eischt geenszins de instandhouding van den vaccinedwang.

Ten bewijze dat vaccinatie ziekte en dood kan tengevolge hebben, constateert spr. onder meer dat, volgens officieele opgaaf, in Duitschland van '85 tot '93 tengevolge van vaccinatie 88 personen zijn gedood, terwijl daar in '95 alleen 40 ziektegevallen zijn voorgekomen en 2 sterfgevallen. En ieder weet dat in deze de officieele opgaaf beneden de werkelijkheid blijft.

Daarna trad op de heer *J. H. de Waal Malefijt*, lid der Tweede Kamer, die, volgens het nauwkeurig verslag in de N. Rott. Ct., bespreekt de kwestie van den vaccinatiedwang, in art. 17 der Wet tot voorziening tegen de besmettelijke ziekten neergelegd, uit staatsrechtelijk oogpunt. Spreker gaat eerst na de geschiedenis van dit artikel, dat pl.m. 6000 kinderen uit school heeft gehouden. Het artikel bepaalt, dat onderwijzers, onderwijzeressen of leerlingen, die niet, blijkens verklaring van een geneeskundige, met goed gevolg of meer dan eens de inenting der koepokken hebben ondergaan, of aan de natuurlijke kinderpokken (variolae) hebben geleden, in de scholen niet worden toegelaten. Hierbij staat echter niet, wat met deze inenting wordt bedoeld; en dat is een groote leemte. Want op het gebied der inenting heerscht groote verscheidenheid. Zoo wordt niet uitgemaakt of de inenting moet geschied zijn met dierlijke, dan wel met menschelijke stof. En dit is toch wel van gewicht, waar sommige geneeskundigen het inenten van arm op arm sterk afkeuren. Een lid van den geneeskundigen raad van Limburg heeft zelfs voorgesteld het te verbieden. Maar ook de animale stof kan schadelijke bestanddeelen bevatten. Zoo is er verschil over de wijze van en de hoeveelheid van de toe te dienen dosis, en ook over het aantal op te wekken pokken. De geneesheer mag in deze absoluut naar goedvinden handelen; zelfs zijn er geen voorzorgsmaatregelen voorgeschreven. En de wet mag toch geen gevaarlijke operatie voorschrijven, zonder de mogelijke waarborgen te noemen ter voorkoming van ongelukken. Zijn hiertegen nog overwegende bezwaren te opperen, dan geve men spr. toe dat ook geen vaccinatiedwang mag bestaan. Moest de wet niet bepalen dat er vrijstelling mogelijk is voor kinderen, waarvoor de geneesheer inenting niet wenschelijk acht met het oog op den algemeenen gezondsheidstoestand? De wet laat kinderen tot de school

toe, als zij met goed gevolg zijn ingeënt, maar ook als zij, zonder gevolg, tweemaal zijn ingeënt. En ook dit „zonder gevolg" wordt niet nader in zijn oorzaken omschreven. Dit nu is in strijd met het sluiten van de school voor nietingeënte kinderen. Tenzij men niet de opgewekte pokken, maar het pokkenbriefje als voorbehoedmiddel beschouwt!

Het geloof aan de voorbehoedende kracht van de vaccine moet al zeer zwak zijn, want men acht reeds voor een gevaccineerde het samenzijn met een ongevaccineerde gevaarlijk. Laat men nu eerst eens bewijzen dat oningeënten de besmetting gemakkelijker overdragen dan gevaccineerden. Men lette er hierbij op, dat een kind uit een besmet gezin toch steeds geweigerd wordt op school.

Alleen als 't bewezen was dat de pokkenepidemieën zijn begonnen bij de ongevaccineerden en op de gevaccineerden zijn overgegaan, dan ware de uitsluiting eenigszins gemotiveerd. Doch de statistieken toonen aan, dat vaak juist de gevaccineeerden het eerst worden aangetast.

Anderen zien in art. 17 geen bescherming voor gevaccineerden, doch een bescherming voor kinderen tegen hun ouders die hen aan de pokziekte blootstellen. Maar — zegt spr. — dit bereikt men toch niet volkomen, want de ouders, die hun kinderen thuishouden, bereikt men niet.

De toestand, door de leerplichtwet in het leven geroepen, is al zeer bespottelijk. De overheid straft de ouders die hun kinderen niet inenten, met de verplichting ze thuis te houden. En dezelfde wet eischt straf tegen wie zijn kinderen thuis houdt. Alleen geen straf krijgen ouders die beide doen: hun kinderen niet vaccineeren én thuishouden. Vandaar de mogelijkheid dat de ouders den kinderen nu de zegeningen van de vaccine onthouden om ze te onttrekken aan de leerplichtwet.

Consequent is de regeering alleen als zij eischt vaccinatie en revaccinatie voor al haar burgers. Maar eerst heeft zij te bewijzen dat de vaccinatie gevaarloos is, en dat ongevaccineerden voor gevaccineerden gevaarlijk zijn.

Nadat in Dordt drie gezonde jongelieden als miliciens tengevolge van vaccinatie zijn gestorven, mag geen commandant vaccinatie van zijn manschappen eischen. Waarom dan juist de schoolkinderen gestraft voor de nalatigheid hunner ouders?

Spr. bestrijdt niet de vaccinatie, integendeel. Hij wenscht dat de overheid nu eens ernstige aandacht gaat wijden aan het vaccine-vraagstuk; dat zij de bereiding van de stof aan de stiptste contrôle onderwerpe, dat zij de inenting binde aan vaste regelen, op overtreding waarvan straf worde gesteld; dat zij de uitwerking nauwkeurig late bestudeeren.

Maar de dwang-bepaling lichte zij uit het artikel. Spr. acht zeer wenschelijk een wetswijziging, zooals mr. De Savornin Lohman in '89 heeft aangegeven, waardoor zij die voor den burgemeester hunner gemeente verklaren tegen vaccinatie bezwaar te hebben, voor hun kinderen vrijstelling krijgen van het pokkebriefje, om de school te bezoeken. Hier zou men dan voorzichtigheidshalve nog wel aan kunnen toevoegen de bepaling, dat zoodra pokken epidemisch zijn verklaard, niet-gevaccineerde kinderen gedurende de epidemie, op last van de geneeskundige autoriteit, van school kunnen worden gehouden.

Resumeerende komt spreker tot deze conclusie:

De dwangbepaling, in art. 17 der ziektenwet vervat, behoort te vervallen, omdat:

1°. *aan het verplichtend stellen der inenting voor alle schoolgaande kinderen in ieder geval een nauwkeurige regeling dier kunstbewerking en van alles wat daarmede samenhangt, had behooren vooraf te gaan;*

2°. *de gelijkstelling van kinderen, die tweemaal zonder goed gevolg zijn ingeënt, met hen, bij wie de vaccinatie het gewenschte gevolg had, de bepaling voor een goed deel toch geheel illusoir maakt;*

3°. *alle bescherming van de ingeënten tegen eventueele besmetting geheel ongemotiveerd is en, indien de noodzakelijkheid ervan kon worden aangetoond, tot alle openbare volksvergaderingen zou moeten worden uitgebreid;*

4°. *het doel, dat men beoogt, er niet mede bereikt wordt, daar ouders en voogden hun kinderen, door ze thuis te houden, aan den dwang kunnen onttrekken, terwijl de straf voorbeeldeloos wreed is en geheel onschuldigen treft;*

5°. *geheel de leerplichtwet indruischt tegen wat hier wordt bepaald.*

Er behoort een regeling te worden getroffen waarbij zij, die verklaren tegen de inenting bezwaar te hebben, niet gedwongen worden hunne kinderen van schoolonderwijs verstoken te laten — desnoods onder bepaling dat dit in tijden van epidemie wel zal kunnen worden voorgeschreven.

Tegelijk moet de vaccinatie zelf — evenals dit elders, met name in Duitschland, geschiedt — aan strenge bepalingen worden onderworpen.

In de memorie van antwoord der Regeering op het voorloopig verslag van de Tweede Kamer is sprake van „beteugeling" van den Vaccinedwang. Moge het weldra blijken dat deze term niet wezenlijk verschilt van „afschaffing". Zullen niet deze en gene van de Volksvertegenwoordigers ook voor dit belang des volks hunne stem doen hooren? Inderdaad, reeds *te* lang zuchten wij onder dit ondragelijk juk der heerschappij van een gedeelte der geneeskundigen, een heerschappij over de lichamen én de zielen der menschen.

Wie den Bond wenscht te steunen door lidmaatschap, geve daarvan kennis aan den Penningmeester, den heer J. Jansen, te Rotterdam, *Oppert.*

L. Lindeboom.

Politieke Beschouwingen.

De zaken in *Zuid-Afrika* gaan, Gode zij dank, steeds nog goed. Hoe schaarsch en geknipt ook de berichten tot ons komen, telkens blijkt voor het opmerkzaam oog, dat de Engelschen niet vorderen; in sommige deelen van het oorlogsveld zelfs achteruitgaan.

Terwijl sommige Burgers onder Dannhauser nog altijd aan Zoeloelandsgrenzen en in Vrijheid standhouden en den Engelschen kleine vliegen afvangen, handhaaft L. Botha met twee groote commando's onder Grobelaar en Viljoen zich in 't Noord- en Zuid-Oosten van Transvaal. Benson's neerlaag stemde de Engelschen tot meer voorzichtigheid. Doch de Burgers zelf grepen hen pas nog in den omtrek van Standerton aan, zoodat de Britten dooden, gewonden en gevangenen, benevens al het vee verloren, dat ze begeleidden.

In 't Westen van Transvaal doen De la Rey en Kemps nog steeds hun best en pas nog bracht een hunner afdeelingen kolonel Hickie bij Schoonspruit, Zuid-West van Krugersdorp–Klerksdorp, een gevoelige neerlaag toe. Een gansch detachement dat uitgezonden werd om de Boeren op te zoeken en — in 't oog te houden, werd dus aangevallen en omsingeld, dat slechts een enkele Engelschman kon ontkomen om aan te zeggen wat gebeurd was. De Engelschen verloren 9 dooden, 10 gewonden en 64 gevangen officieren en soldaten, zooals nu ten slotte blijkt en waren niet in staat verder iets te doen. Maar Methuen komt van uit Zeerust ter hulpe. Intusschen zakt ook De la Rey naar die streken af. Wie weet of Methuen ook niet andermaal een tik krijgt.

In het Noorden van den Vrijstaat werkt de Wet. Bij Tijgerkloof viel hij pas aan en — Bethlehem kon voor de Engelschen niet behouden blijven; zij — ontruimden het. Ook bij Heilbron kregen de Engelschen onder Byng klop. In 't Westen werken Brand en Wessels.

In de Kaapkolonie blijven Myburg en Fouché zich in 't Noord-Oosten handhaven, terwijl Maritz en Louw in 't Zuid-Westen tot onder Kaapstad zich doen gelden.

Den 14den Nov. schoten de Boeren op twee gewapende treinen nabij Horrusburg. Op de kaart kunnen wij dit plaatsje helaas niet vinden. De correspondent der *Daily Chronicle* vertelt, dat de Boeren dit plaatsje ontruimden. Hieruit blijkt, dat de Boeren een dorp, vermoedelijk aan de Bergrivier gelegen, nabij Kaapstad in bezit hadden.

Vooral in de Kaapkolonie worden de toestanden meer en meer onhoudbaar voor de Engelschen; men snakt daar naar vrede!

Diep droevig is het weer in Oostenrijk-Hongarije gesteld. De Rijksraad staat op het doode punt. Reeds meer dan 4 weken tijgen de heeren dagelijks ter vergadering, doch er is nog absoluut niets afgehandeld, noch begrooting, noch militiecontingent, noch verhouding met Hongarije.

Het begin was zoo hoopvol. Von Körber bond met nieuwen moed den strijd aan, bouwend op de rust in 't laatst der vorige periode en op den uitstekenden indruk, dien de reis van keizer Frans Jozef in Bohemen maakte.

Helaas, de verkiezingen voor den Boheemschen Landdag deden al het ergste vermoeden. Immers de uitersten van de beide groote partijen, Duitschers en Czechen, werden herkozen. Hun verkiezing was het sein tot een scherper stelling dan ooit van de nationaliteiten-kwestie.

De Czechen woeden tegen het Duitsche gevaar. Zij eischen de taalwetten terug, zij verwerpen ieder compromis met de Germanen en willen een universiteit te Brünn.

De Duitschers worstelen even hard om de hegemonie van hun ras. Met bijna rebellistische blikken richten zij de oogen naar het rijk van Wilhelm. Hun nationalistisch gevoel overtreft verre 't un patriottisch gevoel.

En zoo staan de oude keizer en von Körber weer voor dezelfde moeilijkheden.

's Keizers geduld raakt ten einde. Reeds heeft hij de hand uitgestrekt naar het beruchte artikel 14 der Grondwet, het absolutisme! De keizer geeft liever het Parlement dan von Körber op.

Wij zeiden reeds herhaalde ijk, dat dit alles goed kan gaan, zoolang de oude keizer leeft, want Duitscher noch Slaaf denkt er aan den beminden vorst aan te tasten, maar om Frans Jozef's sterfbed stort de Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie ineen. Er is geen ontkomen aan.

In de Duitsche Staten wordt de eenheid als een knelling gevoeld.

De troonrede, waarmede het Saksische Parlement geopend werd, geeft van groote ongerustheid blijk. Daarin wordt gezegd, dat de lasten, door het rijk aan de Duitsche Staten opgelegd, ondragelijk worden en dat men noodig het financie-systeem des rijks hervormen moet.

De president van den Beijerschen ministerraad heeft al iets van gelijke strekking te berde gebracht.

Het officieuse orgaan van den Pruisischen financien-minister bevat een artikel waarin de minister de onmogelijkheid erkent, om de quota der Duitsche Staten nog te verhoogen. Om het deficit te dekken, acht hij een leening het beste. Wat zal de Rijksdag daarvan zeggen? Een leening, terwijl de Duitsche kapitalen zoo geschokt zijn en deze zich zeker niet aan een leening zullen wagen zonder hoogen interest en deugdelijke waarborgen! En daarbij, de meeste fabrieken liggen juist op het uiterste bij gebrek aan levenskapitaal. Waar moet het geld voor een leening van daan komen? Men is te Berlijn, en niet zonder reden, alles behalve op zijn gemak. Aan den eenen kant een koor van stemmea uit alle hoeken des rijks met het: „Wij hebben geen geld" en aan den anderen kant een keizer met groote plannen en gebiedend: „Geef geld."

Noordtzij.

HET RECHT EN HET BELANG DER KERKEN.

Hooggeachte Redactie!

Dankbaar aan Prof. Wielenga voor zijn welwillend antwoord op mijn vorig schrijven, wagen wij 't nogmaals bij u aan te kloppen om een plaatsje in uw blad, ten einde *nog* een vriendelijk verzoek tot Prof. W. te richten; na daartoe eerst 't volgende uit zijn schrijven geconstateerd te hebben:

1e dat 't nu volgens Prof W.'s eigen schrijven, *niet* de *absolute verplichting* der kerken is, niet op haar *eigen* terrein ligt, niet dus (aan anderen zulks beslist ontzeggend) *het* recht der kerken is, als zij zelven de Opleiding tot den dienst des Woords ter hand nemen; maar wel, als zij zulks doen, het *een* recht is van haar, dat zij met anderen deelen; en wel, niet krachtens haar *kerk-zijn*, maar krrchtens haar bestaan als *vrije corporaties*. — Zooals b.v. een huisvader *het* recht heeft, dat hij niet met anderen kan en mag deelen, zijn huis te regeeren; maar wel *een* recht heeft b.v. een huis te bouwen, niet krachtens zijn vader-zijn, maar krachtens zijn vrije-burger zijn.

2e dat dus, ook volgens Prof. W., het huidig *belang* der kerken alleen moet beslissen over de vraag of de kerken zelve de de Opleiding zullen ter hand nemen, of wel zulks aan anderen, *ook* daartoe *bevoegden*, overlaten; natuurlijk met onverkort recht harerzijds, tot toelating of wering van Candidaten tot haren dienst des Woords.

3e dat Prof. W. dus leitelijk de onder ons zoo brulante kwestie der Opleiding, door zijn schrijven terug brengt tot hare ware verhoudingen n.l. van een opportuniteitskwestie te zijn, alleen door een waardeeringsoordeel te beslissen; met dit noodzakelijk gevolg, dat de één 't belang der kerken zóó ziet liggen, en de ander aldus.

Nu zijn wij 't, M. d. R. met dit feitelijk resultaat van Prof W. wel eens; maar nog éene vraag tot Z. H. G.

Ziet Prof. W. nu niet wat al te donker en zwartgallig den nood der tijden in, als hij schrijft: „*Thans* *) die Opleiding (door de kerken n.l.) te laten varen, zou naar ik vrees den dienst des Woords niet ten goede komen, maar integendeel haar groote schade kunnen berokkenen?

Ons dunkt M. de R. dat is toch al te pessimistisch. Wij zijn toch geen kerken in de woestijn of onder 't kruis, met alleen Roomsche of ongeloovige scholen voor de wetenschap, om zich henen.

Thans juist nu God ons weer een Vrije Universiteit op Geref. grondslag schonk, met een Theol. faculteit, die wat orthodoxie en geleerdheid betreft, bij een kerkelijke faculteit niet behoeft achter te staan, thans juist achten wij, en niet weinigen met ons, den van God beschikten tijd, dat de kerken ten minste de Opleiding aan zulk een hoogeschool niet met alle macht gaan bestrijden; al blijft haar ook de *absolute verplichting, het* heilig recht, om op *eigen* terrein te waken voor de zuiverheid van den dienst des Woords.

Nu is dit zeker ook een waardeeringsoordeel; maar 't pretendeert dan ook niet te zijn de formuleering van *het* recht der kerken, in welk gewaad, in dezen tijd, wel eens bloote waardeeringsoordeelen den volke kond gedaan worden.

Met beleefden dank voor de opneming.

Uw Dw. Dn. en br. in Chr.,

H. Koffijberg, *v. d. m.*

Met de broederen van Zevenhoven is dus nog al op te schieten.

Het recht der kerken inzake de Opleiding tot den dienst des Woords wordt niet langer door hen bestreden.

Ook wordt blijkbaar erkend, dat *het belang* der kerken er wel degelijk in betrokken is, wanneer het gaat om die Opleiding.

Daarmeê is de quaestie tusschen ons eigenlijk beslist. Dit toch, niets meer en niets minder, is immer door ons beweerd.

Dat de kerken zich dan hierbij niet op haar *eigen* terrein zouden bewegen, is een conclusie van vreemdsoortigen aard.

Op *wiens* terrein bewegen ze zich dan toch wel in dezen?

In het trekken van conclusiën zijn die broederen bijzonder *vlug*.

Doch de *vlugheid* speelt zoo ligt *de juistheid* parten, inzonderheid op het terrein van het denken en logisch redebeleid.

Naar den op dit terrein heerschenden regel mag men niet meer in de conclusie leggen dan de grondstelling in zich bevat of waartoe zij bij wettige gevolgtrekking leidt.

Zoo eenerzijds. Maar anderzijds mag men de conclusie ook niet door een sprong in de redeneering verslappen, zoodat ze minder bevat dan wat de grondstelling, van waar men uitgaat, in zich sluit of waartoe zij naar logisch redebeleid brengt.

Zoo haalden die broeders blijkbaar de vorige maal *te veel* uit de aanvaarde grondstelling inzake *de zorg der kerken voor de instandhouding van den dienst des Woords*, zoodat ze ons heel broederlijk trachten te dringen in *den hoek der absolute verplichting*.

Tot de overtuiging gekomen dat dit niet ging, slaan ze nu wel wat tot een ander uiterste over, zoodat ze ter dezer voor de kerken des Heeren zoo gewichtige zake gaan ronddolen op de onbegrensde velden der *opportuniteit*. 't Is volgens hen een bloote *opportuniteitskwestie* en dat zou wel uit de grondstelling inzake *het recht* en *het belang* der kerken bij *de Opleiding* in verband met de zorg voor den dienst des Woords voortvloeien.

Nu heeft het woord *opportuniteit* naar afleiding en historie, zooals bekend is, voor Geref. mannen niet veel aantrekkelijks. Deze gaan gaarne van vaste beginselen uit om ook naar vaste regelen te handelen.

Wie gaat gaarne met *opportuniteits-mannen* onder zeil? Gij weet nooit in welke haven ze u zullen afzetten.

Van *opportuniteits-politiek* hebben we ook in de laatste jaren meer dan genoeg gehad.

De opleiding tot den dienst des Woords *met al wat daaraan verbonden is*, te maken tot een *opportuniteits-kwestie* in den gewonen zin des woords, tot een *gelegenheids-zaakje*, is de goedmoedigheid wel wat al te ver gedreven.

Als men daarmeê verschillende kanten evengoed uit kan, waarom dan daarover zooveel drukte gemaakt?

Het vereischte *zeggenschap der kerken over de mannen, met de Opleiding belast*, is maar zoo niet een gelegenheids-zaakje.

Dat is een zaak van *recht* en alzoo van *belang* voor de kerken.

En *daarover* gaat het in het wezen der zaak.

Die kerken *hebben* een eigen Opleiding, naar haar recht en belang.

Zij is door de gezamentlijke kerken 1892/93 aanvaard. Wat woelt men dan toch?

Is die Opleiding niet goed, maak ze dan beter, om aan hare bestemming ten volle te kunnen beantwoorden.

Nu zal ik met de broederen van Zevenhoven niet ingaan in de donkere nevelen van het Pessimisme. Ook niet mij met hen wagen op het gladde ijs der thans bovenal verdachte waardeeringsoordeelen.

Doch ik vraag aan die broederen en aan allen, wien het aangaat, welke redenen zouden er thans voor de kerken bestaan om de *eigen Opleiding* op te doeken, waarover zij het volle zeggenschap hebben en de Opleiding, zij het ook onder zekere voorwaarden over te dragen aan een Particuliere Vereeniging, hoe uitnemend ook, op zich zelve beschouwd.

Gaarne zag ik die vraag eens, ook door die broederen beantwoord *van uit het standpunt der kerken.*

Doch, gelijk ik in den beginne opmerkte, nu die broederen *het recht* der kerken in dezen erkennen, zullen ze bij gezond doordenken er ook verder wel komen.

Toch verwondert het mij, dat die broederen met hunne vlugge vaardigheid van inductie en conclussie, nog altijd schijnen te meenen, dat het gaat om de tegenstelling van een z.g.: *Universitaire* of „*Seminaristische*" Opleiding.

Van daar dan ook zeker, dat ze nog den moed hebben van een bloote „opportuniteitskwestie" in dezen te spreken.

Dit nu is niet het geval.

Maar *daarom* gaat het, dat, *welke* Opleiding de kerken ook mogen hebben, *zij over deze het haar toekomende zeggenschap hebben.*

En dat is geen zaak van „opportuniteit", van geven en nemen, van schikken en plooien, maar van *beginsel.*

Over het ook nu weer door hen gememoreerde *examen-recht der kerken*, later D. V. nog een enkel woord.

D. K. Wielenga.

*) Prof. W. cursiveert.

Ds. A. BROUWER †.

Blijkens het bericht der Weduwe en van den Kerkeraad in ons blad gegeven, ontviel 1 November j.l. aan onze Geref. kerken op het onverwachts Ds. A. Brouwer, in den ouderdom van 63 jaren.

De overledene werd in 1872 door de Curatoren der Theol. School beroepbaar verklaard; en werd achtereenvolgens predikant te Krabbendijke in 1872, te Hellevoetsluis in 1874, te Monster in 1876, te Huizen in 1880, te Amsterdam in 1883 en te Oldebroek in 1899.

Dat Ds. Brouwer in allen eenvoud gaven had voor den predikstoel en den herdersstaf is in die jaren gebleken; ook in het feit, dat hij, na elfjarig predikantschap, zestien jaren in de hoofdstad des lands en de laatste twee jaren in de in 1888 uitgeleide kerk te Oldebroek met vrucht mocht werkzaam zijn.

Moge zoowel familie als gemeente de troost van Openb. 14:13 kennelijk ten deel zijn bij dit verlies.

Voor de Krijgsgevangenen op Ceylon.

Ingekomen voor de krijgsgevangenen op Ceylon:

Bij *Prof. Noordtzij* van de Geref. Jongel. ver. te Aalten f 4.00.

Bij *Prof. Biesterveld* van Ds. M. te N.-Pekela f 2.00; van L. J. S. te Klundert f 1.00; van N. N. te Drachten f 1.00; van de Geref. Jong.-ver. te Zutphen f 6.50.

Pakketten boeken zijn ingekomen van X. te Zwolle; P. J. v V. te Gorinchem; Mej. J. v. M. te 's-Hage; Mej. C. H. te 's-Hage; N F. te 's-Hage; J. C. Z. te Gouda; J. H. te Groningen (van verschillende gevers); L. P. te Nijeveen; J. v G. te 's Hage; Geref. Traaktaatgen. Filippus.

Met dank verder aanbevelend.

B.

„Jachin".

Aan de leden van onze Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging zij door dezen gemeld, dat het *Verslag* der jongste Algemeene vergadering dezer dagen gereed kwam. Het bevat, behalve de gewone verslagen van beide secretarissen en van den penningmeester, een overzicht van de besprekingen, die op de Acht- en-twintigste algemeene vergadering werden gevoerd, benevens eenen afdruk van de referaten, door Ds. A. Loois van Pernis en Ds. A. Littooij van Middelburg den 7den Augustus j. l. te Nijkerk geleverd. Van deze referaten zijn ook overdrukken verkrijgbaar tegen geringen prijs. Het is de wensch van „*Jachin's*" bestuur, dat het Christelijk, inzonderheid het Gereformeerde publiek ernstig van deze stukken kennis neme en dat ook onze pers er hare aandacht aan wijde en de bespreking er van in onze kringen leide en aanmoedige. De algemeene vergadering van „*Jachin*" heeft verklaard (zie blz. 65 van 't Verslag), *zeer goed te beseffen, dat de Gereformeerde Zondagsschoolarbeid in eene overgangsperiode verkeert*, doch ook, *dat zij de beginselen eerst meer wil laten doorwerken en voor het bewustzijn helder worden, eer zij als vereeniging eene principiëele uitspraak doet.*

Met het oog hierop roep ik, daartoe niet bepaald gemachtigd, maar niettemin van de hartelijke instemming mijner medebestuurders ten volle overtuigd, de hulp der pers in. Dr. Wielenga ten vorigen jare en Ds. Littooij in den afgeloopen zomer hebben zich beijverd, „*Jachin*" en de Gereformeerde Zondagsscholen voor te lichten, bijzonder met het oog op de verhouding, waarin de Zondagsschool tot de kerk behoort te staan. Dat onze voorgangers zich de moeite getroosten, deze materie nog eens te overwegen en daarna hunne adviezen geven, opdat er eene gemeenschappelijke overtuiging ontsta, die aan eene principiëele uitspraak waarde en beteekenis geeft. . . . .

Ofschoon 't Verslag den 31sten Augs. in handschrift gereed lag, veroorzaakten eenige omstandigheden, onafhankelijk van mijnen wil, vertraging, zoodat ten laatste bespoedigen noodzakelijk werd. Dit had ten gevolge, dat eene fout insloop en eene oude fout bestendigd werd. Ten einde den leden een juist verslag te leveren, noodig ik hen mitsdien uit, op blz. 67 in plaats van Nr. 22 Nr. 45, en op blz. 73 in stede van Wormerveer *Wormer* te lezen.

De 1e Secret. van „Jachin",

P. Oranje.

Amsterdam, Wijttenbachstr. 62,
18 Nov. 1901.

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van Dr. Franssen, Zwolle . . . f 5,00

Dit is de eenige gift, die we in vier weken tijds hebben ontvangen, mitsdien is zij ons dubbel welkom, maar roepen we tevens allen vrienden van het Godsrijk met vernieuwden aandrang toe: „Och helpt ons, dat ook onder leger en vloot de Naam des Heeren hoe langer hoe meer worde verkondigd.

E. Kropveld.

Rijswijk, 15 Nov. 1901.

De Redactie v. h. *Jaarboekje v. d. Geref. Kerken in Nederland* verzoekt dringend aan de Kerken, ter wille eener nauwkeurige Statistiek, hare opgaven zoo correct mogelijk ten spoedigste te willen opzenden aan den *Uitgever P. v. d. Sluijs te Enkhuizen.*

A. v. d. Sluijs.

Renkum, 20, 11, '01.

De kolporteurs van traktaten en Bijbels hebben dikwijls ontmoetingen, waaruit hun blijkt, dat de kiosken en de verspreiding van godsdienstige lectuur op de Wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 niet vergeefs werkten. Dikwerf gebeurde het, dat personen door de traktaatjes tot het Bijbellezen kwamen met vrucht voor eigen hart. Deze worden dan alle netjes bij elkaar gebonden en als het kostbaarste „Souvenir der Wereldtentoonstelling" geëerd.

Men bericht, dat o. a. te Bitlis vele Armeniërs Grieksch of Russisch-Orthodox worden, om daardoor bescherming van Rusland te verkrijgen tegen den Turk-moordenaar.

†

Boekaankondiging.

Alphabetische Lijst van Onderwerpen en Denkbeelden met aanwijzing van daarop toepasselijke en betrekkelijke Psalmverzen, wier eerste regel is uitgedrukt. Door E. F. H. Wolf, predikant te Beekbergen. Tweede Druk. Kampen G. Ph Zalsman 1902.

Menig predikant brengt des Zaterdags, als hij zijne preeken klaar heeft, nog vele oogenblikken zoek met het kiezen van geschikte Psalmverzen. Gemakshalve neemt hij dan dikwerf maar de meest gewone en bekende verzen en brengt het gezang der gemeente in hoegenaamd geen verband met het onderwerp, dat in de prediking behandeld wordt. Ook blijft op die wijze een groot gedeelte van den Psalmbundel ongebruikt. In deze leemten heeft Ds. Wolf door bovengenoemd boekske trachten te voorzien. Naar eene alphabetische lijst van onderwerpen schikt hij al onze Psalmverzen en komt zoo het zoeken naar geschikte verzen tegemoet. De tweede druk bewijst, dat zijn zorgvuldige arbeid gewaardeerd wordt; en dat verdient hij ook.

Catalogus der Zondagsschooluitgaven van G. F. Callenbach te Nijkerk 1901.

Wie verhalen voor de kinderen van Zondagscholen van noode heeft, ontbiede dezen Catalogus van Callenbach. Hij vindt er zeker iets in van zijne gading. Er worden boekjes in aangeboden van $7\frac{1}{2}$, 10, $12\frac{1}{2}$, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50, 60, 75, 90 cent. De verzameling is rijk door verscheidenheid en werd in dit jaar aanzienlijk vermeerderd. Men vindt er verhalen onder van Betsy, E. Gerdes, Johanna, J. C. Luitingh, E. J. Veenendaal, Mevr. Wildeboer, Adelpha, A. J. Hoogenbirk, P. J. Kloppers, C. F. Schöttelndreier, D. Alcock enz., en kan dus op goede lectuur voor leerlingen van Zondagscholen staat maken. Bij bestelling van een grooter aantal exemplaren wordt de prijs aanmerkelijk verlaagd, zoodat ook de Zondagschoolbesturen, die over weinig middelen te beschikken hebben, tal van deze boekjes zich kunnen aanschaffen. In dit jaar zijn, onder de uitgaven in dezen Catalogus vermeld, o.a. de volgende verhalen nieuw of herdrukt verschenen: *Adelpha*, Abraham, Mozes, Daniël, De Koninklijke wet; *P. J Kloppers*, Doe gij desgelijks; *J. C. Luitingh*, Teleurstelling en Verlassing, Een angstige Kerstavond in het woud; *Betsy*, Een Kerstviering in het schuurtje, Recht door zee, Maaike, De herder en het schaap; *Elisabeth*, God heeft u lief, Het zilveren horloge; *Johanna*, Teruggebracht, Aan het Scheveningsche strand; *Anna*, Kleine Johannes; *Ida Keller*, Wreekt u zelf niet; *C. van Ophemert*, Uw wil geschiede; *E. Schrill*, Het Kerstfeest van den schaapherder; *A J. Hoogenbirk*, Des Heeren weg; *R. P. Sterkenburg*, Jacob en zijne moeder; *A. Verhorst*, Niet geteld; *E Gerdes*, Maar één minuutje; *W. R. Vis*, Blijde dagen; *M. Laarman*, Het huisje op de heide; *J. D. van Dijck*, Jaaps gebed, enz. Sommige van deze vertellingen zijn werkelijk aardig geschreven en zullen aan de Zondagschoolleerlingen wel voldoen.

Scheurkalender 1902 *van het Gereformeerd Traktaatgenootschap Filippus.*

De Schending van het Recht des Verbonds gewroken. Eene Verhandeling over Lev. 26 : 23—26 *door Mr. Willem Teelinck,*

in leven predikant te Middelburg. Uitgave van het Traktaatgenootschap Filippus 1902

Het Gereformeerd Traktaatgenootschap biedt wederom voor het jaar 1902 zijn Scheurkalender aan, die in menig huisgezin zich eene plaats heeft veroverd en een goede, oude bekende geworden is. Daarbij gaf dit Traktaatgenootschap ook eene schoone Verhandeling uit van W. Teelinck, waarin in den breede en met toepassing op ons eigen volk en land deze heerlijke gedachte ontwikkeld wordt: indien wij, kinderen des Verbonds, het *Verbond* Gods door *onze zonden* breken, dan zal de Heere tot ons komen en *ons* breken door zijne *plagen*, opdat wij voor Hem ons verootmoedigen en wederom in genade door Hem worden aangenomen. Ontdekking, vermaning, leering, bemoediging, vertroosting gaan in deze Verhandeling hand aan hand. Vooral treft in dit boek van W. Teelinck de gezonde, echt Gereformeerde wijze, waarop gesproken wordt over de pest, over hare besmettelijkheid, over de vrijheid om haar te ontvluchten, over de middelen die tegen haar kunnen en mogen worden aangewend, over de roeping die de overheid in dezen te vervullen heeft, bl. 122 v. Dat alles is nog lezenswaard en voor menigeen, die de middelen veracht, eene nuttige les.

BAVINCK.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:
E. J. HEKMAN
EN
A. LEIMA.
ZUIDBROEK, HORNHUIZEN, 21 Nov. 1901.

Heden trof onze Vereeniging een treurige slag.

HENDRIK PLOER,

oud 28 jaren, ontviel ons, door eene ziekte van weinige dagen, diep betreurd door zijne Familie, alsmede door ons. Het is een roepstem voor ons; hij ging heen, de onbesproken broeder, in de hope des eeuwigen levens.

De Geref. Jongelings-vereeniging te Den Ham,
J. W. TEN BRINK,
DEN HAM, *Secretaris.*
2 November 1901.

Heden overleed, in de hope des eeuwigen levens, onze broeder

JACOB KROONDIJK,

in den ouderdom van 68 jaren.

Slechts kort mocht hij de gemeente als Ouderling dienen. De Heere sterke zijne Weduwe en Kinderen.

Namens den Kerkeraad,
Ds. K. DOORNBOS, *Praes.*
J. WAGTER, *Scriba.*
WOLVEGA,
14 Nov. 1901.

Heden overleden, na een kortstondig maar geduldig lijden, onze geliefde Moeder en Behuwdmoeder

Maartje Ruiter,

Wed. van ARIE LUCAS VINK, in den ouderdom van ruim 63 jaar.

Haar verlangen om ontbonden te zijn en eeuwig in den hemel haar Jezus en Heiland op het volmaaktst te kunnen dienen, lenigt onze smart.

Namens Kinderen en Behuwdkinderen,
G. VINK.
Z. VINK—STEK.
HDRS. V. D. MEIJDEN.
JOHS. V. D. MEIJDEN—VINK.
JOHS. ANT. VINK.
A. VINK—IPPEL.
JOHS. VERBEEK.
M. VERBEEK—VINK.
L. A. RIJKERS.
N. H. RIJKERS—VINK.
J. W. JANSEN.
M. E. JANSEN—VINK.
J. H. DE GELDER.
E. J. DE GELDER—VINK.
SLEEUWIJK,
16 Nov. 1901.

Op het onverwachtst, na een ongesteldheid van een paar uren, nam de Heere een onzer broederen,

Izaäk Crinse,

van ons. Wij verliezen in hem een trouwen broeder, de gemeente een ijverig opziener. Hij dacht met ons hier avondmaal te vieren, doch de Heere riep hem tot zich, om het daarboven te doen.

Namens den Kerkeraad der Geref. kerk,
C. STADIG, *Pr.*
P. KRAMER, *Scr.*
HELDER,
19 Nov. 1901.

Zoo de Heere wil en wij leven hoopt onze zeer geachte en beminde Leeraar

Ds. J. J. KUIPER

op Zondag 8 December den dag te herdenken, waarop hij voor ***vijftig jaar*** in den dienst van Gods Woord is bevestigd, door den nu reeds ontslapen Leeraar Ds. W. A. Kok. Een halve eeuw den weg der zaligheid aan arme zondaren bekend te maken, is een voorrecht, dat zeer weinigen te beurt valt.

De Heere stemme ook zijne ziel tot ootmoedigen dank. De Heere gave, dat ook deze plechtige en aandoenlijke ure moge dienen tot verheerlijking van zijn naam, tot stichting der gemeente en tot zegen voor zijn eigen hart, is de wensch van den Kerkeraad.

Namens den Kerkeraad,
J. MODDEJONGE, *Scriba.*
DEN HAM,
18 Nov. 1901.

Gereformeerde Kerk, Delft.

UITGELOOT

No. 66 Geldleening groot *f* 40000.

BOEKHANDEL

In een Christ. Boekhandel, waar veel te leeren valt, bestaat gelegenheid ter opleiding van een ***jongmensch*** (intern) op zeer aannemelijke voorwaarden. Br. fr. lett. **J. M.** a/d Uitgever dezer.

Wie lust hebben

in 't voorjaar ***1902*** met mij voor ***gemeenschappelijke rekening***

PALESTINA

te bezoeken, worden uitgenoodigd dit te melden.

T. PILON.
AMSTERDAM, Leliegracht 64.

H.H. Winkeliers en Rookers.

Puik helderwit brandende sigaren **à 90 ct** per 100 stuks, idem fijne merken **f 1,10, f 1.25** en **f 1 50** 100 stuks; bij 10 kistjes 1000 stuks **10 ct.** p. kistje lager. Wordt **franco** na ontvangst van postwissel toegezonden of onder rembours **niet franco.**

C. REMKES, Sigarenfabrikant,
Schuitendiep, GRONINGEN.

ORGELS.

Steeds 100 à 200 Amerik. Orgels voorhanden, o. a. de volgende merken:

Lakeside.	**Hamilton.**
Miller.	**Weaver.**
Wick.	**Peerless.**
Clough & Warren,	**Putnam.**
Chicago.	**v. d. Tak.**
Kroon.	**Minerva.**
Hörügel	**Zending orgel.**

VOLKSHARMONIUMS.

Lage doch vaste prijzen. 5-jarige garantie. Franco Station door geheel Nederland. Gratis Handleiding voor Zelfonderricht en Toetsenlooper. Gemakkelijke termijnbetaling.

Catalogus gratis en franco.

JOH DE HEER — Rotterdam,
Noordmolenstraat 71.
Inruilen. **Repareeren.**

KAPOK! KAPOK!

Bij den ondergeteekende is verkrijgbaar **onvervalschte, zuivere, echte, fe soort**

KAPOK

in balen van 50 pd. voor ***f 27,50,*** halve balen van 25 pond voor ***f 14,50,*** franco station, tegen toezending van postwissel of rembours.

De veeren kosten ***30, 35, 40, 50, 60, 70, 80, 1,00, 1,20, 1,50.*** Beddetijk, dekens, overtrekken in ruimen voorraad. Er is nooit aanmerking op gemaakt.

J. KETEL Rz.
Beddenmagazijn
Markt STEENWIJK.

CALLENBACH's ZONDAGSSCHOOL-UITGAVEN ZIJN

degelijk van inhoud,
fraai van uitvoering,
laag in prijs.
Men vrage den fraaien CATALOGUS aan zijn Boekhandelaar of aan den Uitgever

G. F. Callenbach
te NIJKERK.

- - - - PRACHTIG - - - -
ST. NICOLAAS-CADEAU.

Zooeven verscheen:

Zijn keus - en de Hare

Uit het Engelsch van EVELYN EVERETT GREEN en H. LOUISA BEDFORD door C. VAN OPHEMERT. - - - - -
Met 4 Platen. Een flink boek van **328 pag.** De inhoud is degelijk, boeiend, interessant. De uitvoering is keurig. - - - - - - - - - -

Prijs slechts **f 0,90** ingenaid en **f 1,25** in Prachtband. Alom verkrijgbaar. - - - - - -

Uitgave van JAC. C. VAN DER STAL te UTRECHT.

Bij PH. ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

VIER- EN FEESTDAGEN,

ACHT LEERREDENEN
DOOR
J. J. Westerbeek van Eerten B.Jz.
Pred. te Kampen.
Prijs f —,75.

Bij den Uitgever
G. F. CALLENBACH te Nijkerk
verschenen zooeven:

De pastorie van Nöddebo,

door **NICOLAAS,**
(oud 18 jaar)
Tweede druk.
Prijs ing. f 1 25, geb. f 1.65.

De **eerste druk** van dit werk, die ingen. *f* 2.50 en geb. *f* 2.90 kostte, was in **een jaar** tijds uitverkocht.

Kennen doet liefhebben.

Een boek over de Zending
door J. E. Schröder.
Prijs ing. f 1.—, geb. f 1.40.

Uit den heldentijd van Israël.

Vrij bewerkt naar het Engelsch door **A. VAN OS.**
Prijs ing. f 0.50, geb. f 0.75.
Bij 25 ex. à f 0.35 ingen. f 0.60 geb.

Besturen van Zondagsscholen, die van plan zijn met Kerstmis

Scheurkalenders

uit te deelen, worden verzocht een gratis exemplaar ter kennismaking aan te vragen van

Een Lamp voor den Voet

bij den Uitgever
ZALSMAN te Kampen.

UITGAVE VAN D.A.DAAMEN ROTTERDAM
BIBLIOTHEEK VOOR HOOFD EN HART

Prijs van jaargang I **DRIE gulden,** waarvoor men niet minder dan VIER flinke boeken ontvangt, 3 Hollandsche en slechts één vertaald werk, die **niet**-ingeteekenden ongeveer het **dubbele** kosten.

De **fraai geïllustreerde catalogus,** tevens prospectus, is in elken boekwinkel te bekomen en wordt op aanvrage gezonden door den Uitgever.

DE NIEUWE DRUK
van
Het Nieuwe Testament

met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 *bladz. groot, en kost in fraaien halfleder-en band. f* 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.
Kampen. *ZALSMAN.*

VERSCHENEN: Eenvoudig onderricht in de ***Christelijke Religie,*** ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van ***belijdenis des geloofs.***

Samengesteld door T. OEGEMA, pred. te WILDERVANK en F. G. PETERSEN, pred te VEENDAM. Prijs ***f 0.07½,*** 25 exp. ***f 1.75,*** 100 exp. ***f 6.*** H.H. Predikanten wordt op aanvrage een present-exp. **franco** gezonden. De Uitg. JAN HAAN, GRONINGEN.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

FEESTSTOFFEN
DOOR
S. VAN VELZEN,
in leven Hoogleeraar aan de Theol. School.
TWEEDE DRUK. 289 BLADZ. f 1,00.

Deze beroemde bundel Feeststoffen kostte vroeger f 1,75. De tweede druk met zeer duidelijke letter, slechts ***f 1,00.***

Alle Boekh. nemen bestellingen aan. Na ontvangst van postwissel ***f 1,—*** wordt het ***franco*** verzonden door den uitgever.

Fraaie Bijbelsche Prentenboeken cadeau

bij eene bestelling op de bij ***J. M. BREDÉE*** te ***Rotterdam*** uitgegeven ***degelijke*** Kerstboekjes van de ***beste*** schrijvers voor de Zondagsschool tot ***uiterst lage*** prijzen, zooals deze door de Christelijke pers met warmte worden aanbevolen.

☞ ***Catalogus,*** waarin volledige omschrijving ook van de verschillende series wandtekesten, van ***5 cent*** per stuk af, gratis en franco.

De 25 nieuwe boekjes worden ter kennismaking geleverd voor ***f 2.15.***

De Martha-kalender, uitgegeven ten voordeele der Martha-Stichting te Alfen a/d Rijn, is voor ***60 cents*** alom te bekomen.

Bij 25 stuks **40 cents;** bij 50 stuks **30 cents;** bij 100 stuks **27½ cent;** bij 250 stuks **25 cents.**

VERSCHIENEN:

BEHOUDEN

DOOR **JOHANNES.**

Prijs ingen. 75 cts., fraai geb. f 1. Een keurig, mooi verhaal; 250 blz. groot.

☞ Zeer aanbevolen door de H. H. Prof. BAVINCK, Ds. J. H. DONNER, Dr. A. KUYPER Jr., Ds. J. v. d. LINDEN, Ds. A. v. VEELO, Ds. VONKENBERG, Ds G. WISSE Jr., e. a.

EENIGE BEOORDEELINGEN:

„Wij bevelen het gaarne aan . . . . „
Dr. Bavinck.

„Met genoegen hebben wij dit boek gelezen"
Ds. Vonkenberg.

„Wij zeggen den Schrijver dank voor deze „uitnemende pennevrucht . . . . . „
Ds. J. v. d. Linden.

„Het heeft ons geboeid en bekoord . . „
Dr. A. Kuyper Jr.

Voorhanden of verkrijgbaar bij elken Boekh. of bij den Uitgever
firma J. & C. P. VAN MANTGEM
ROTTERDAM. (CHR. DE DOES.)

Bij ZALSMAN te KAMPEN verschijnt:

Alphabetische lijst

van onderwerpen en denkbeelden met aanwijziging van daarop toepasselijke

PSALMVERZEN
DOOR
E. F. H. WOLF.

Tweede verbeterde druk.
Ing. **f 1,00,** geb. **f 1.40.**

Een boekje niet alleen voor H. H. Predikanten en Studenten, maar ook voor het huisgezin en ieder die een toepasselijk Psalmvers wil zingen.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Gereformeerd Gymnasium,

te Amsterdam.

Sedert de vorige opgave ontving de Vereeniging voor Voorbereidend Universitair Onderwijs de volgende giften:

EXMORRA: D. J N f 0,50, Ds A. S H. S. f 1. HOMMERTS: I R f 1. W. L. f 1, D. M. f 0,50, Ds. J. F. J f 1. ARNHEM: J v A f 1, J J. P f 1, T. J S f 1, H J. N. f 1, J. v S f 1, J K. L. f 1, H. J T. f 1, mevr. W. P v. A. v. W. f 2,50, E J. f 1, R. J. J. M. f 2, R G. f 1, W. J V f 1. Jb K f 1, J. d. R. f 2,50, C K. f 2. D. S. A H. f 0,50, G. P. f 1, wed. G M f 1. wed. t H. R f 2, wed O W. f 5. LENT: W. J. R. f 5. HEDEL: N. N f 2,50 HEES: mevr. R E f 2,50, mej. L C. v E f 1. BRUCHEM: L B f 5 ZALTBOMMEL: H. A d J. f 3 50, J v V. f 1, wed. J H. Q f 0.50. DIEREN: wed. H. D. f 1, Jan D f 0,50, D. D f 0,50, T K. M. f 0,25, J M f 0,50, P J. G. f 0,75, B. P. f 1, H G. f 1. DOESBURG: G. W. f 1, W. v d. M. f 1. ZUTPHEN: L S f 1, A. H. S f 1, N S. S. f 1, mej. M. W. f 1, mej. E J. T. S. f 0,50. OOSTEREND: J H. A f 1, L. J d. V. f 0,50, R J F. f 1, T. G f 0,50, wed d. V. f 1. SCHETTENS: B F f 1, J D. d B f 5, A. B. f 0,50, H B f 1. WITMARSUM: N. N. f 1, H. H. R. f 1. WAAXENS: D. S B f 1, A. IJ. S f 2,50 LOLLUM: K S f 0,50, J. B. f 1, O. B f 1, R. v. R. f 1, S. A B f 1, R P. f 0,50, wed. T. D. W. f 2. SCHRAARD: H. H. f 0,50, D R f 1. WONS: O IJ. R f 1, F. E f 1, mej A R. f 1 BOLSWARD: L v d. V. f 1, J. S d. J. f 1, P. P. f 1, IJ. T d. B f 1, W. G K. f 1, Mej K K. f 0,50 WOUDSEND: wed Z f 1,25, K V. f 1, H. D. v. d. S f 1, D K O f 1, B D O f 1, B. v. K. f 1 SNEEK: F S f 1, K R. f 1, K J. f 1, E. W. f 1, J. G. f 1, J. Pa. U. f 1, F. G. f 1 WOMMELS: K D M. f 1, G G. M f 1. L F f 1, J H. f 1. S A S. f 1. OOSTHEM: A. G P. f 2, S F. H f 1,50, K G f 1, S. H. d B. f 1, H P W f 2 IJLST: Ds. G P v A f 1, A W. f 0,50, W. L. f 0,50, J. N f 2,50, wed. C. f 0,50. LEEUWARDEN: H S f 1, J. D f 1, H. G B. f 1, H. J f 1 A. K f 1, W. C. v M f 1, S. W. f 1, Tj. F f 1, G R P f 1, wed. J. B R-W. f 1, wed. A f 1, wed K. K. W. f 1, wed. S. S B f 1. WORKUM: wed H S f 1, J. C. N f 0,50, Ds. P, f 1. C L. N. f 1 BERLIKUM: Th. P. R. f 0,50, H. F. K. f 1, S. A. L. f 1,50, L. R f 1, mej T J. f 2,50 ARUM: B. J. W. f 1, J. D. H. f 1. HARLINGEN: mej H. D. f 1, R. A B. Tzn. f 0,50. E v. d H. f 1, J v. d. S. Cz. f 1, J. v 't V f 1, D B. f 0,50. Tj. A f 1, J. d B. f 1, D. R B. f 0,50,

N. B. Niet vermeld zijn hier de giften, waarover per quitantie wordt beschikt.

Bij de Uitgevers **VERMANDE ZONEN** te **Hoorn** is verkrijgbaar,

voor de administratie der Herv. Gemeente:

Formulier Begrooting à 7½ cent per ex.
Formulier Rekening à 7½ cent per ex.

Voor de admistratie der Diaconie:

Formulier Rekening à 30 cent per ex.

Dit laatste model is aanbevolen door het Classicaal Bestuur van HOORN.

J. VAN DOESBURG. Kort begrip van het eenv. onderwijs in den godsdienst, 12e druk.

Id. Eenv. onderwijs in den godsdienst, 15e druk.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** verscheen:

Feeststoffen

DOOR
J. BAVINCK,
predikant der Geref. kerk te Kampen.

(Voor het Kerstfeest en voor Oud- en Nieuwjaar.)

De prijs dezer negen leerredenen is slechts **90 cent.**

Terstond bij de uitgave in 1900 genoot deze bundel leerredenen veel belangstelling, zoo wegens den inhoud, als den lagen prijs voor ***176 bladz.*** groot 8°, best papier en duidelijke letter. Verdere aanbeveling is thans overbodig.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer K. J. Stroes te Winterswijk (afr) f 19, door 't Loc. Comité te Groningen f 248, door den heer R. Toren te Oostwold f 103, door Ds. A. de Vlieg: uit Haarlemmermeer O. Z f 12, uit Haarlemmermeer (Sloten) f 4, uit Halfweg f 31, uit Hoofddorp f 5,50, uit Sloterdijk f 9,50, samen f 62, door den heer J. v. d. Maas te Wissekerke f 32,50, door Ds. K. Oussoren te Koevorden f 3, door den heer R. Steltman te De Leek f 33,50, door den heer H. T. Lijbersa te Arnhem f 524,75, door den heer Jb. Vinhuizen te Middelstum f 19,50, door Ds. A. T. van Dijken te Aalten f 82,50, door den heer A. Vingerling te Gouda f 83, door den heer A. J. Vosslman te Scherpenzeel f 31, door den heer J. J. Boer te Wetsinge f 16,50, door den heer M. D. de Bruijn te Bergen op Zoom f 22,50, door den heer R. Scheepsma te Scheltens f 58,50, van den heer J. H. te Randum f 1, door den heer Ph. J. Ingwersen te Watergraafsmeer f 7,50, door den heer J. van der Veer te Muiderberg f 7, door het Locaal Comité te Amsterdam 3e storting f 860, door den heer W. Wolzak Gz. te Alkmaar 1e storting f 50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit:)

Ger. Kerk te Amersfoort A f 26,59½, van idem te Amersfoort B f 15,83½, van idem te Bunschoten A 20,95, van idem te Bunschoten B f 20,66½, van idem te Baarn f 23,62½, van idem te Maartensdijk f 6,44½, van idem te Nieuw-Loosdrecht f 3,46, van idem te Oud Loosdrecht f 4,50, van idem te Soest f 5,32, van idem te Scherpenzeel (½ coll.) f 5,06, van idem te Renswoude f 2,40½, van idem te Veenendaal f 10,76, van idem te Westbroek f 8,56, bij een spreekbeurt door den heer Jb. van O. te Hemelum f 7,70, van idem te Nijmegen f 9,62, van idem te Alblasserdam f 23,70, van idem te Winterswijk (⅔ coll.) f 18,60, van idem te Arnhem A f 20, van idem te Genderen f 8,77½, van idem te 's-Hertogenbosch f 18,88½, van idem te Helmond f 1,16, van idem te Heusden f 1,76, van idem te Tilburg f 3,10, van idem te Veen f 2, van idem te Blokzijl f 3,86½, van idem te Spijkenisse f 7,19½, van idem te Spijk A (Gr) f 20, van idem te Dordrecht A f 26,25, van idem te Puttershoek f 8,45½, van idem te Naaldwijk f 21,96½, van idem te Barchem (nagift) f 0,50.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer M. D. de Bruijn te Bergen op Zoom f 1.

Voor het Studiefonds:

Door Ds. J. J. Berends te Maasland, van de halve stuivers-vereeniging f 42, door den heer N. Flipse van de vereeniging »Vrienden der Waarheid" f 107,60, (verbeterde opgave.)

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.